

הפורום הנאות לקיום בוררות בינלאומית

מאת עו"ד ישראל שמעוני¹

בוררות בינלאומית ומהותה

אחד התהליכים החשובים ביותר בשנים האחרונות הינו תהליך הגלובליזציה והתפתחותה של רשת האינטרנט. שכלול וריבוי אמצעי התקשורת והתובלה יצרו יחד מציאות חדשה בה הולך העולם והופך למדינה גלובלית, רוויית מדינות ותרבויות. מדינות מזרח אירופה מהוות כר של הזדמנויות עסקיות למשקיעים רבים מן העולם. מדינות רבות באירופה הפכו למסה אחת תחת האיחוד האירופי המאפשר תנאי סחר מתקדמים בין המדינות החברות בו ועם מדינות אחרות. חברות ואנשי עסקים רבים בישראל מבססים את פעילותם על התקשרויות בינלאומיות בכפר הגלובלי, ויחד עם התפתחות זו השתכללה מערכת ההסכמים. על רקע זה, מבקשים אנשי העסקים, בעקבות הדינמיות הרבה שבעולם העסקים, ליישב סכסוכים בהקדם האפשרי, בזריזות וביעילות המאפיינת את מוסד הבוררות.

עקרונות הבוררות הבינלאומית חוסים תחת המשפט הבינלאומי המסחרי ותחת עקרונות דיני הבוררות אנשי העסקים יודעים כיצד עליהם לנהוג במקרה של סכסוך ויודעים כיצד למקד את הסכסוך. יחד עם זאת, כאשר נדרשים הצדדים להליך הבוררות בעטיו של סכסוך נשאלת לא פעם השאלה מהו הפורום הנאות לקיום בוררות זו. לעיתים אף נוצר מצב בו אחד הצדדים מעוניין לקיים הליך בוררות, פרטי, אישי ויעיל אך הצד האחר מגיש תביעה לבית המשפט – למי הסמכות?

הדין הישראלי

הדין הישראלי דן בסוגיית עיכוב הליכים בבית המשפט במצב בו הגיש אחד מהצדדים תובענה לבית המשפט חרף העובדה שהוסכם בין הצדדים כי פתרון הסכסוך יתנהל בהליך בוררות. סעיף 6 לחוק הבוררות הישראלי משנת 1968 דן בשאלת עיכוב הליכים בבירור התביעה שהוגשה בבית המשפט על-פי אמנה בינלאומית.

הוראות הדין לעניין זה הן שתיים :

¹ עו"ד ישראל שמעוני, סגן ראש לשכת עורכי הדין וחבר המועצה הארצית, חבר הוועדה למינוי שופטים צבאיים, יו"ר הוועדה ליחסים בינ"ל צ"כיה, הונגריה ורומניה (2007-2003). מוסמך למינהל עסקים, בעל 33 שנות עיסוק וניסיון בהשקעות ומימון, בורר ומגשר מטעם בתי-המשפט.

1. סעיף 5 לחוק הבוררות קובע:

עיכוב הליכים בבית המשפט

- א. הוגשה תובענה לבית המשפט בסכסוך שהוסכם למסרו לבוררות וביקש בעל-דין שהוא צד להסכם הבוררות לעכב את ההליכים בתובענה, יעכב בית המשפט את ההליכים בין הצדדים להסכם, ובלבד שהמבקש היה מוכן לעשות כל הדרוש לקיום הבוררות ולהמשכה ועדיין הוא מוכן לכך.
- ב. בקשה לעיכוב הליכים יכול שתוגש בכתב ההגנה או בדרך אחרת, אך לא יאוחר מהיום שטען המבקש לראשונה לגופו של עניין התובענה.
- ג. בית המשפט רשאי שלא לעכב ההליכים אם ראה טעם מיוחד שהסכסוך לא יידון בבוררות.

2. סעיף 6 לחוק הבוררות:

עיכוב הליכים על פי אמנה בין-לאומית

הוגשה תובענה לבית המשפט בסכסוך שהוסכם למסרו לבוררות וחלה על הבוררות אמנת בין-לאומית שישראל צד לה והאמנה קובעת הוראות בענין עיכוב הליכים, ישתמש בית המשפט בסמכותו לפי סעיף 5 בהתאם לאותן הוראות ובכפוף להן.

מקריאת הוראות הדין עולה התרחיש הבא:

1. ההסכם נשוא הסכסוך הבינלאומי מכיל הוראת בוררות למקרה של סכסוך.
2. אחד הצדדים פנה בכל זאת לבית המשפט בתביעה (ולא להליך הבוררות).
3. על הסכסוך חלה אמנה בין-לאומית שישראל צד לה.
4. האמנה קובעת הוראות בענין עיכוב הליכים.
5. בית המשפט יעכב את ההליכים לפי הוראת סעיף 5 לחוק הבוררות בכפוף להוראות האמנה.

כפי שנראה להלן במקרה שההסכם נשוא הסכסוך מכיל הוראת בוררות הנשלטת על ידי אמנה שישראל צד לה, בית המשפט הישראלי מחוייב לעכב את ההליכים בבית המשפט ולהפנות את הצדדים להליך הבוררות הקבוע בהסכם, למעט מקרים חריגים ביותר.

עו"ד שמעוני ישראל, בורר

מרכז עזריאלי 1 (המגדל העגול קומה 33) דרך מנחם בגין 132, תל אביב 67021

טל': 03-6950093 פקס': 03-6963346

<http://www.shimony-law.co.il>

אמנת ניו-יורק ומעמדה

מדינת ישראל אשררה את אמנת ניו-יורק בדבר הכרתם ואכיפתם של פסקי בוררות חוץ, 1958 (להלן – האמנה), בתאריך 5.1.1959 והאמנה נכנסה לתוקף ב- 7.6.1959. תקנות לביצוע אמנת ניו יורק (בוררות-חוץ), תשל"ח-1978 קובעות את סדרי הדין לאישור פסקי בוררות חוץ ומחילות את תקנות סדר הדין האזרחי, ככל שאינן סותרות את התקנות לביצוע האמנה. אמנת ניו יורק רותמת את מנגנוני האכיפה והשיפוט של המדינות החתומות עליה לשם אכיפת פסקי הבוררות. האמנה יוצרת סמכות שיפוט ייחודית להליכי בוררות שמבוססים על הסכמי בוררות ברי תוקף. בנוסף, אמנת ניו יורק גוברת על החוק הישראלי ולכן אם יחוקק חוק המנוגד לה, הוא יהיה משולל תוקף².

סעיף 2 לאמנה מתייחס לנושא עיכוב ההליכים וקובע:

"כל מדינה מתקשרת תכיר בהסכם בכתב שלפיו מתחייבים בעלי הדין למסור לבוררות את סכסוכיהם, כולם או מקצתם, שנתעוררו או עתידים להתעורר לגבי יחס משפטי מוגדר, בין חוזי ובין לא חוזי, הנוגע בענין שניתן ליישבו בדרך בוררות.

1. 'הסכם בכתב' כולל...

2. **בית המשפט של מדינה מתקשרת, שעה שהובאה לפניו תובענה על ענין שלגביו עשוי בעלי הדין הסכם במשמעות סעיף זה, יפנה את בעלי הדין לבוררות, לפי בקשת אחד מהם, זולת אם הוא מוצא שההסכם בטל ומבוטל, או משולל כח פעולה או אינו בר ביצוע. (ההדגשה שלי י.ש.)**

בכל מקרה, שבו אין מתקיים חריג משלושת החריגים הנזכרים, מחויב בית המשפט לעכב את ההליכים. הלכה למעשה, אמנת ניו-יורק קובעת כי בית המשפט יימנע מלעכב את הליכי הבוררות אלא במקרים קיצוניים, לעומת שיקול הדעת הרחב יותר שניתן לבית המשפט בסעיף 5(ג) לחוק.

מדיניות בית המשפט הישראלי דוגלת בהתערבות מצומצמת ביותר שכן הגישה הבסיסית היא כיבוד התחייבויות הצדדים ואף כיבוד התחייבויות אמנת שמדינת ישראל צד לה.

כפי שנקבע ברע"א 4716/04, שיקולי ודאות והחשש מפני אי כיבוד הסכמי בוררות בינלאומיים על רקע העדפת אינטרסים של בעלי דין מקומיים, אכן הובילו ערכאות שיפוטיות זרות לאימוץ גישה פרשנית המצמצמת את היקף שיקול הדעת לעניין עיכוב הליכים בעקבות קיומם של הסכמי בוררות בינלאומיים. באותו פסק דין הודגשה החשיבות שבאכיפתם היעילה של הסכמי בוררות בינלאומיים בדרך של קביעת כללים אחידים.

² רע"א 4716 / 04 hotels.com נ' זון תיירות בע"מ, פדאור 05 (21) 18 (2005).

כך למשל אין מקום לשאלת ההוצאות, פיצול הדיון, הסחבת ועניין בעל חשיבות לציבור. לעומת זאת, כן יש מקום לטיעון התרמית אשר יכול לרדת לשורשו של הסכם, היעדר אפשרות לאכוף הפסק או לקבל פסק בוררות מחייב. אי בהירות בהסכם הבוררות יכולה להוות סיבה לעיכוב הליכים, היה ובית המשפט מגיע למסקנה כי תניית הבוררות אינה ישימה למקרה הנדון.

סיכום ומסקנות

תאגידים ואנשי עסקים הפועלים במישור הבינלאומי, כמו פרקליטיהם מעוניינים בוודאות גבוהה ביחס לפורום הנאות לבירור סכסוכים, קל וחומר כאשר מדובר בהליכי הבוררות המציעים הליך פרטי ואישי, רחוק מזרקורי המערכת הציבורית. אכן, אמנת ניו-יורק התוותה את הדרך לכך. היא קבעה כי יש לכבד את תניות הבוררות בהסכם, אלא אם כן מדובר במקרים קיצוניים היורדים לשורשה של ההסכמה או שניהול הליך הבוררות אינו מעשי. בתי המשפט בישראל נוקטים במדיניות של כיבוד וכבוד לאמנה. דרך זו סוללת דרך בטוחה לקיום הליכי בוררות יעילים בכפר הגלובאלי.

עו"ד שמעוני ישראל, בורר

מרכז עזריאלי 1 (המגדל העגול קומה 33) דרך מנחם בגין 132, תל אביב 67021

טל': 03-6950093 פקס': 03-6963346

<http://www.shimony-law.co.il>